

POSTANOWIENIE

Dnia 2 września 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Barbara Skoczowska (przewodniczący)

SSN Jerzy Grubba

SSN Marek Pietruszyński (sprawozdawca)

Protokolant Anna Kuras

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Jerzego Engelkinga,
w sprawie **D. V.**

w przedmiocie prawnej dopuszczalności wydania ściganego,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 2 września 2020 r.,

kasacji wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich
od postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 11 kwietnia 2019 r., sygn. akt II AKz (...),

zmieniającego postanowienie Sądu Okręgowego w P.

z dnia 22 marca 2019 r., sygn. akt II Kop (...),

**uchyla zaskarżone postanowienie i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w P., postanowieniem z dnia 22 marca 2019 r., sygn. akt II Kop (...) stwierdził dopuszczalność prawną wydania organom Federacji Rosyjskiej obywatela Ukrainy D. V. ściganego za popełnienie przestępstw z sekcji 2 art. 210, sekcji 5 art. 228.1, sekcji 3 art. 30 rosyjskiego kodeksu karnego, których odpowiednikami w prawie polskim są przepisy art. 258 § 1 k.k., art. 53 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii.

Powyższe orzeczenie zostało zaskarżone przez obrońcę ściganego. Skarżący zarzucił rażące naruszenie:

1. Przepisu art. 604 § 1 pkt 7 k.p.k. przez błędne przyjęcie, że w niniejszej sprawie nie zachodzi negatywna przesłanka do wydania postanowienia stwierdzającego prawną dopuszczalność wydania państwu obcemu osoby ściganej, podczas gdy zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, w szczególności wyjaśnienia ściganego, pismo Komendy Policji w K., zaświadczenia o miejscu pracy jednoznacznie wskazują, że zachodzi realne zagrożenie zdrowia ściganego w przypadku jego przekazania władzom Federacji Rosyjskiej;
2. Przepisu art. 3 ust. 1 i 2 Europejskiej Konwencji o Ekstradycji z dnia 13-12-1957 r. sporządzonej w Paryżu, przez nierozważenie w należyty sposób okoliczności tej sprawy w szczególności, czy istnieją poważne podstawy do przyjęcia, że wniosek o wydanie za przestępstwo pospolite został złożony w celu ścigania i ukarania osoby ze względu na jej narodowość i poglądy polityczne, albo że jej sytuacja może ulec pogorszeniu z jednej z tych przyczyn, podczas gdy narodowość ściganego, fakt uczestnictwa w charakterze wolontariusza podczas działań wojennych na Ukrainie oraz niesienia pomocy ukraińskiemu wojsku i żołnierzom, niewątpliwie wskazują na konieczność zastosowania wymienionego przepisu;
3. Przepisu art. 410 i 424 § 1 i 2 k.p.k. przez pominięcie przy orzekaniu wszystkich dowodów oraz zbyt ogólne uzasadnienie orzeczenia, zwłaszcza w zakresie dokumentów w postaci pisma Komendy Policji w K. i zeznań 5 świadków.

Podnosząc powyższe obrońca wniósł o dopuszczenie dowodu z załączonych 5 protokołów zeznań naocznych świadków pobicia ściganego przez osoby, którym odmówił współpracy z wywiadem rosyjski, oraz o zmianę zaskarżonego orzeczenia przez stwierdzenie prawnej niedopuszczalności wydania Federacji Rosyjskiej ściganego, ewentualnie – uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Po rozpoznaniu zażalenia Sąd Apelacyjny w (...), postanowieniem z dnia 11 kwietnia 2019 r., sygn. akt II AKz (...), zmienił zaskarżone postanowienie w ten tylko sposób, że z podstawy prawnej wyeliminował przepis art. 603 § 1 i 5 k.p.k. i za podstawę prawną orzeczenia przyjął przepisy: art. 63 ust. 2, art. 64 ust. 1 pkt 3

umowy między Rzeczpospolitą Polską a Federacją Rosyjską o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych i karnych, sporządzonej w Warszawie dnia 16 września 1996 r. (Dz.U. z 2002 r., Nr 83, poz. 750), art. 2 ust. 1, art. 3, art. 9 zd. 1, art. 10 *a contrario*, art. 24 Europejskiej Konwencji o Ekstradycji, sporządzonej w Paryżu dnia 13 grudnia 1957 r., wraz Protokołem dodatkowym sporządzonym w Strasburgu dnia 15 października 1975 r. i Drugim protokołem dodatkowym sporządzonym w Strasburgu dnia 17 marca 1978 r. (Dz. U. z 1994 r. Nr 70, poz. 307), art. 55 ust. 4 in fine Konstytucji RP, art. 3 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzonej w Rzymie 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284) *a contrario*. W pozostałym zakresie zaskarżone postanowienie utrzymano w mocy obciążając Skarb Państwa kosztami postępowania.

Z kasacją na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. wystąpił Rzecznik Praw Obywatelskich.

Postanowieniu Sądu odwoławczego skarżący zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego procesowego, to jest art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k., polegające na zaniechaniu dokonania wszechstronnej kontroli odwoławczej, wskutek czego doszło do rażąco niesprawiedliwego utrzymania w mocy postanowienia Sądu I instancji, które wydane zostało pomimo braku rozważenia przez ten Sąd możliwości naruszenia art. 3 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, w kontekście grożącej ściganemu kary dożywotniego pozbawienia wolności, co w konsekwencji doprowadziło do przedwczesnego uznania, że nie istnieje w niniejszej sprawie określona w art. 604 § 1 pkt 7 k.p.k. obligatoryjna przeszkoda ekstradycyjna.

Wskazując na powyższe, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania.

Obecny na rozprawie kasacyjnej prokurator Prokuratury Krajowej przychylił się do stanowiska Rzecznika Praw Obywatelskich.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się uzasadniona.

Zgodnie z treścią art. 440 k.p.k. sąd odwoławczy jest zobligowany do zmiany zaskarżonego orzeczenia lub jego uchylenia (ograniczonego do wypadków z art. 437 § 2 zdanie drugie), niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów, gdyby jego utrzymanie w mocy było rażąco niesprawiedliwe. Przepis art. 440 znajduje zastosowanie w szczególności w wypadkach, w których zaskarżone orzeczenie lub zawarte w nim rozstrzygnięcie jest rażąco niesprawiedliwe, a zatem gdy dotknięte jest niepodniesionymi w zwykłym środku odwoławczym uchybieniami mieszczącymi się w każdej z tzw. względnych przyczyn odwoławczych, o ile ich waga i charakter są takie, że czynią orzeczenie niesprawiedliwym, i to w stopniu rażącym (zob. wyrok SN z 8.03.2017 r., III KK 444/16).

Zawarty w art. 440 zwrot „rażąca niesprawiedliwość” jest pojęciem nieostrym, nie jest on definiowany i zawiera elementy ocenne (niesprawiedliwość, rażąca). Powoduje to określone trudności w ocenie, czy określone uchybienie (uchybień) ma taki właśnie charakter, iż w sposób samodzielny lub łączny (z innymi) prowadzi do stanu, w którym utrzymanie w mocy orzeczenia byłoby „rażąco niesprawiedliwe” (zob. J. Matras, [w:] K. Dudka [red.], Kodeks postępowania karnego. Komentarz do art. 440, Warszawa 2018, teza 2). Niewątpliwie natomiast omawiane kryterium może dotyczyć każdego orzeczenia, albowiem ustawodawca nie dokonał przedmiotowego zawężenia stosowania przepisów do określonych orzeczeń, czy ich kategorii, np. rozstrzygających o winie oskarżonego, czy kończących postępowanie karne. Dlatego przepis art. 440 k.p.k. znajduje zastosowanie także do postanowień wydawanych w oparciu o przepisy rozdziału 65 kodeksu postępowania karnego, w tym – wydania osoby ściganej na wniosek państwa obcego. Także orzekający w tym trybie sąd odwoławczy może być obowiązany do wyjścia poza granice określone w środku odwoławczym, a więc poza wynikający z zażalenia zakres kontroli odwoławczej i zbadać, czy utrzymanie w mocy zaskarżonego orzeczenia nie byłoby rażąco niesprawiedliwe. Taki stan rzeczy może zachodzić zwłaszcza w wypadkach nierozważenia, czy w sprawie nie zachodzi jedna z tzw. ujemnych przesłanek ekstradycyjnych (bezwzględnych lub względnych), wymienionych w art. 604 § 1 i 2 k.p.k.

W niniejszej sprawie, jak przyznała strona wzywająca, istnieje realna możliwość wymierzenia ściganemu D. V. kary dożywotniego pozbawienia wolności. We wniosku z dnia 25 stycznia 2019 r., sygn. 81/3-640-18 wskazano, że przestępstwa zarzucone ściganemu z części 5 artykułu 228.1 (nielegalny wyrób środków odurzających, popełniony przez zorganizowaną grupę na dużą skalę oraz próba nielegalnej sprzedaży środków odurzających, popełniona przez zorganizowaną grupę, na szczególnie dużą skalę) zagrożone są karą dożywotniego uwięzienia. Informację tę potwierdza treść załączonego do wniosku wyciągu z Kodeksu Karnego Federacji Rosyjskiej z którego wynika, że w rosyjskim systemie prawnym przestępstwa wskazane w sekcji 5 art. 228.1 kodeksu karnego podlegają karze pozbawienia wolności na okres od dziesięciu do dwudziestu lat z pozbawieniem prawa do zajmowania określonych stanowisk lub wykonywania pewnych czynności przez okres do dwudziestu lat lub bez tego oraz z grzywną w wysokości do jednego miliona rubli lub w wysokości wynagrodzenia lub innego dochodu osoby skazanej za okres do pięciu lat lub bez tego lub dożywotniego uwięzienia. Informację, że przestępstwo zarzucone ściganemu zagrożone jest także karą dożywotniego pozbawienia wolności potwierdza również treść pisma Prokuratury Generalnej Federacji Rosyjskiej z dnia 28 sierpnia 2020 r. (pomimo wcześniejszego zakwestionowania takiej możliwości w piśmie z dnia 11 sierpnia 2020 r.), przedłożonego w toku rozprawy kasacyjnej.

Powyższe okoliczności obligowały do przeanalizowania, czy tak oznaczona górna granica ustawowego zagrożenia karą w prawie rosyjskim może mieć charakter bezwarunkowego, dożywotniego pozbawienia wolności. Taka sytuacja może bowiem stanowić realne zagrożenie naruszenia art. 3 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, czyniąc wydanie bezwzględnie niedopuszczalnym, po myśli art. 604 § 1 pkt 7 k.p.k.

Na wstępie celowe jest przypomnieć, że orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu w kwestii stosowania gwarancji konwencyjnych w odniesieniu do postępowań ze stosunków międzynarodowych w sprawach karnych ewoluowało. Początkowo bowiem trybunał strasburski odrzucał możliwość stosowania gwarancji wynikających z konwencji do postępowań transgranicznych. Aktualnie orzecznictwo ETPC w coraz szerszym zakresie odnosi

gwarancje ochronne wynikające z konwencji do takich postępowań, w tym w szczególności do postępowań ekstradycyjnych. Powyższa uwaga dotyczy także gwarancji wynikającej z art. 3 EKPC (zob. wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu z 7 lipca 1989 r. w sprawie Soering przeciwko Wielkiej Brytanii, skarga nr 14038/88, a nadto wyroki w sprawach: Vinter i inni przeciwko Wielkiej Brytanii z 9 lipca 2013 r., skargi nr 66069/09, 130/10 i 3896/10 oraz Trabelsi przeciwko Belgii z 4 września 2014 r., skarga nr 140/10; bliżej zob. J. Skorupka (red.): Komentarz do Kodeksu postępowania karnego, Warszawa 2015, s. 1512-153 oraz przywoływane tam orzecznictwo).

W powołanych powyżej wyrokach Europejski Trybunał Praw Człowieka przyjmował, że kara dożywotniego pozbawienia wolności jako taka, jeżeli wymierzana jest osobie dorosłej, nie koliduje ze standardem strasburskim, może jednak naruszać art. 3 EKPC, o ile jest rażąco nieproporcjonalna do winy i wagi czynu, przy czym stwierdzenie takiej nieproporcjonalności możliwe jest jedynie w zupełnie wyjątkowych sytuacjach, bo państwa-strony konwencji korzystają ze swobody w decydowaniu o tym, jakie kary obowiązują w ich wewnętrznych systemach prawnych za poszczególne przestępstwa, a w konsekwencji mogą też przewidzieć w swoich wewnętrznych systemach prawnych karę dożywotniego pozbawienia wolności wobec pełnoletnich oskarżonych o poważne przestępstwa. Sytuacja, w której kara dożywotniego pozbawienia wolności nie podlega w trakcie jej wykonywania weryfikacji podczas procedury, którą może zainicjować skazany, a której wszczęcie może spowodować zmianę wymierzonej kary, w tym w szczególności jej skrócenie lub warunkowe przedterminowe zwolnienie, jeżeli zostanie ustalone, że zachowanie skazanego nie uzasadnia jego dalszej izolacji, w świetle przywołanych powyżej orzeczeń strasburskich narusza natomiast gwarancje wynikającą z art. 3 EKPC.

Europejski Trybunał Praw Człowieka podkreślał, że osoby skazane na karę dożywotniego pozbawienia wolności nie mogą być pozbawione jakiejkolwiek nadziei na opuszczenie jednostki penitencjarnej i muszą mieć możliwość ubiegania się o warunkowe przedterminowe zwolnienie. W przeciwnym wypadku, orzeczona wobec nich kara stanowić będzie złamanie zakazu niehumanitarnego traktowania.

Z perspektywy gwarancji wynikającej z art. 3 EKPC skazani na karę dożywotniego pozbawienia wolności powinni mieć prawo do uruchomienia procedury oceny potrzeby dalszego pozbawienia wolności po odbyciu nie więcej niż 25 lat kary, a nadto w późniejszym okresie - w rozsądnych odstępach czasowych. Trybunał stwierdził ponadto, że już w momencie wydania wyroku skazującego na karę dożywotniego pozbawienia wolności skazani mają prawo wiedzieć, kiedy i pod jakimi warunkami będą mogli ubiegać się o warunkowe przedterminowe zwolnienie. Zgodnie z jednoznacznym stanowiskiem ETPC, w wypadku, gdy prawo krajowe nie przewiduje przedstawionej powyżej procedury, dochodzi do naruszenia art. 3 konwencji.

Problem ten analizowany był również w aspekcie przeprowadzenia procedury ekstradycji i wydalenia z terytorium państwa (za: m.in. sprawą Harkins i Ewards p-ko Wielkiej Brytanii, skarga nr 9146/07). Zagrożenie to oceniane jest przy uwzględnieniu przyjętych przez Trybunał kryteriów. Należą do nich: istnienie możliwości skrócenia (de facto i de iure) kary dożywotniego pozbawienia wolności oraz przede wszystkim spełnienia podstawowego kryterium, jakim jest wystąpienie rażącej nieproporcjonalności takiej kary (za: sprawą Harkins i Ewards p-ko Wielkiej Brytanii, skarga nr 9146/07). Trybunał rozpatrywał ryzyko naruszenia art. 3 Konwencji z trzech różnych perspektyw, tj. czy kara ta ma charakter fakultatywny, obligatoryjny oraz czy istnieje możliwość jej redukcji. Z linii orzeczniczej jasno wynika, iż istnienie i charakter systemu zapewniającego możliwość zwolnienia jest czynnikiem brany pod uwagę przy ocenie zgodności konkretnej kary dożywotniego pozbawienia wolności z art. 3 Konwencji. Jak jednak stwierdzono w wyroku z dnia 3 lipca 2013 r. w sprawie Vinter i inni p-ko Wielkiej Brytanii, skarga nr 66069, analiza ta powinna przebiegać z zastrzeżeniem generalnego, podstawowego wymogu, że kara sama w sobie nie powinna być rażąco nieproporcjonalna (por. punkt 84 orzeczenia).

W orzecznictwie Trybunału wyraźnie podkreśla się, że dokonany przez państwo wybór konkretnego systemu wymierzania sprawiedliwości karnej wraz z uregulowaniami kontroli wymiaru kary i możliwości zwolnienia, znajduje się co do zasady poza zakresem kontroli sprawowanej przez Trybunał. Zasada ta ograniczana jest zastrzeżeniem Trybunału, że wybrany system nie może jednak

naruszać zasad przyjętych w Konwencji. Ten rodzaj kary (dożywotniego pozbawienia wolności) sam w sobie nie jest niezgodny z Konwencją i nie stanowi naruszenia praw podstawowych. Nie jest bowiem rolą Europejskiego Trybunału rozstrzyganie o tym, jaki jest odpowiedni wymiar kary za dane przestępstwo ani wskazywanie odpowiedniego wymiaru kary, jaka powinna zostać odbyta. Wielokrotnie stanowiono, że Państwa muszą swobodnie nakładać karę dożywotniego pozbawienia wolności na pełnoletnich przestępców, którzy dopuścili się szczególnie poważnych czynów takich jak zabójstwo. Wynika to z obowiązku podejmowania środków ochrony społeczeństwa przed brutalnymi przestępstwami, a Konwencja nie zabrania wymierzenia kary bezterminowej za poważne przestępstwa — dzieje się tak zwłaszcza w przypadku osób skazanych za zabójstwo lub inne poważne przestępstwa na osobie (za sprawą: Vinter i inni p-ko Wielkiej Brytanii, skarga nr 66069).

Reasumując, wymierzenie więc takiej kary pełnoletniemu sprawcy przestępstwa nie jest samo w sobie zabronione lub niezgodne z art. 3 Konwencji (za: sprawa Magyar p-ko Węgrom, skarga nr 73593/10; Hutchinson p-ko Wielkiej Brytanii, skarga nr 57592/08). Ochrona przed traktowaniem zakazanym w art. 3 jest bezwzględna, skutkiem czego ekstradycja osoby przez Układające się Państwo może zrodzić problem naruszenia tego postanowienia, a tym samym pociągać za sobą konwencyjną odpowiedzialność przedmiotowego Państwa, gdy zachodzą poważne przesłanki, by przypuszczać, iż w razie wydalenia danej osoby do wnioskującego państwa zaistnieje rzeczywiste ryzyko poddania jej traktowaniu sprzecznemu z art. 3. W takich przypadkach art. 3 oznacza obowiązek niewydalania osoby do wskazanego państwa, nawet jeżeli nie jest ono stroną Konwencji. Trybunał nie rozróżnia rodzaju wydalenia w zależności od podstawy prawnej: przyjmuje to samo stanowisko zarówno w odniesieniu do wydalenia, jak i ekstradycji (zob. Trabelsi przeciwko Belgii z 4 września 2014 r., skarga nr 140/10).

Z powyższego wynika, że w orbicie rozważań Sądu meriti, a także Sądu odwoławczego, nawet jeśli nie podniesiono tego w zażaleniu, okoliczność ta powinna zostać rozważona. W kontekście tych rozważań kluczowe jest, czy i jakie warunki prawodawstwo strony wzywającej przewiduje dla złagodzenia ostrza represji, jaką niesie za sobą kara „dożywotniego uwięzienia” w kontekście

wymogów wynikających z art. 3 konwencji, tj. istnienia odpowiednika instytucji warunkowego przedterminowego zwolnienia.

Jak wynika z treści przedstawionego Sądowni Najwyższemu tłumaczenia wyciągu z Kodeksu Karnego Federacji Rosyjskiej z dnia 13 czerwca 1996 r. N 63-FZ w brzmieniu z dnia 31 lipca 2020 r., niezależnie od ogólnych zasad stosowania warunkowego przedterminowego zwolnienia (art. 79 ust. 1 – 2, ust. 4.1) osoba odbywająca karę w postaci dożywotniego pozbawienia wolności może zostać zwolniona warunkowo przedterminowo, jeżeli sąd uzna, że nie ma ona potrzeby dalszego odbywania tej kary i faktycznie odbyła co najmniej dwadzieścia pięć lat pozbawienia wolności. Warunkowe przedterminowe zwolnienie z dalszego odbywania kary dożywotniego pozbawienia wolności stosuje się tylko wtedy, gdy skazany nie dopuścił się złośliwego naruszenia ustalonej procedury odbywania kary w ciągu trzech poprzednich lat. Osoba, która w okresie odbywania kary dożywotniego pozbawienia wolności popełniła nowe poważne lub szczególnie ciężkie przestępstwo, nie podlega warunkowemu przedterminowemu zwolnieniu (art. 79 ust. 5 rosyjskiej ustawy karnej).

Z powyższego wynika, że – podobnie, jak w prawie polskim – możliwość skorzystania przez skazanego z instytucji warunkowego przedterminowego zwolnienia uwarunkowana została spełnieniem szeregu kryteriów, zarówno o charakterze formalnym, jak i materialnym. Te ostatnie kryteria nie zostały natomiast przez ustawodawcę rosyjskiego dookreślone w takim stopniu, jak polska ustawa karna czyni to w art. 77 § 1 k.k. Prawo rosyjskie w większym stopniu pozostawia decyzję o warunkowym przedterminowym zwolnieniu swobodzie sędziowskiego uznania (*verba legis*: „jeżeli sąd uzna, że nie ma potrzeby dalszego odbywania tej kary”. W ocenie Sądu Najwyższego także zwrot „[skazany – uw. SN] nie dopuścił się złośliwego naruszenia ustalonej procedury odbywania kary w ciągu trzech poprzednich lat” ustanawia kryterium niedookreślone, dające pole do szerokiej interpretacji przez sąd rozstrzygający o warunkowym przedterminowym zwolnieniu. Wszystkie te okoliczności nie mogą pozostać nierozważone, albowiem – jak już wspomniano – wydanie osoby ściganej (nawet do państwa nie związanego EKPC) bez ustalenia, czy w wypadku skazania na karę dożywotniego pozbawienia wolności będzie realnie możliwe ubieganie się o wcześniejsze zwolnienie, i na

jakich warunkach, narusza art. 3 konwencji i czyniłoby jego wydanie Federacji Rosyjskiej sprzeczne z prawem polskim (art. 604 § 1 pkt 7 k.p.k.), a to zgodnie z art. 64 ust. 1 pkt 5 umowy z dnia 16 września 1996 r. pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Federacją Rosyjską o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych i karnych (Dz. U. Nr 89 z 2003 r., poz. 751) obliguje do stwierdzenia, że wydanie jest niedopuszczalne.

Należy jednak silnie podkreślić, że do odmowy wydania z powodu obawy o naruszenie wolności lub praw osoby ekstradowanej nie jest wystarczające samo prawdopodobieństwo, że takie naruszenia mogą nastąpić. Wymagane jest prawdopodobieństwo graniczące z pewnością, iż do takiego naruszenia dojdzie. Przemawia za tym w szczególności podstawowa zasada kierująca współpracą międzynarodową – *pacta sunt servanda* i działania w zaufaniu do państwa, z którym Rzeczpospolita Polska związana jest umową międzynarodową, o ile nie ujawnią się niepodważalne powody uzasadniające przypuszczenie, że zaufanie to może zostać naruszone. Ustalenie zasadności obaw, o których mowa w przepisie art. 604 § 1 pkt 7 k.p.k., wymaga bowiem oparcia się na dowodach, dzięki którym możliwe będzie stwierdzenie, jaka praktyka stosowana była w przeszłości w kraju żądającym wydania. W pierwszej kolejności powinny być to oficjalne dokumenty sporządzane przez specjalne międzynarodowe organy powołane do kontroli przestrzegania zakazów stosowania tortur, międzynarodowe organy ochrony praw człowieka, jak również organizacje poza-rządowe zajmujące się ochroną praw człowieka [M. Płachta, (w:) J. Grajewski i in., Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 2003, t. II, s. 612; P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 2007, t. III, s. 597-598]. Takowe ustalenia nie mogą być czynione wyłącznie na podstawie gołosłownych twierdzeń ściganego, ale tylko na podstawie obiektywnych faktów prowadzących do powstania przekonania o istnieniu rzeczywistego ryzyka traktowania jej w sposób niehumanitarny czy poniżający i poddania jakimkolwiek torturom (zob. postanowienie SN z dnia 20 kwietnia 2011 r., IV KK 422/10 oraz postanowienia: Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 4 lipca 2012 r.; II AKz 373/12; Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 26 kwietnia 2006 r., II AKa 99/06). W tej perspektywie teoretycznie przydatne

może okazać się stanowisko *amicus curiae* Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka z dnia 26 sierpnia 2020 r. złożone do sprawy D. V..

Dlatego w zakresie obejmującym powyższe argumenty, kasacja okazała się uzasadniona.

W ocenie Sądu Najwyższego nie można było natomiast podzielić zarzutu kasacji, wyrażonego w uzasadnieniu kasacji, że Sady powinny również w niniejszej sprawie badać, na etapie rozpatrywania wniosku o dopuszczalność wydania, czy ewentualna kara za zarzucane ściganemu czyny z części 5 artykułu 228.1 kodeksu karnego Federacji Rosyjskiej, popełnione w związku z nielegalnym obrotem środkami odurzającymi, nie byłaby rażąco nieproporcjonalna, jak również dokonywać tej oceny w płaszczyźnie polskiego kontekstu kulturowego i polskiego systemu prawa karnego, w którym żadne z przestępstw wskazanych w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, nie zostało uznane za tak poważnie uderzające w porządek prawny, a przede wszystkim w dobra o takiej wartości, aby zabezpieczyć przed jego naruszeniem karą dożywotniej izolacji. Określenie surowości ustawowego zagrożenia karą za poszczególne przestępstwa stanowi bowiem immanentne uprawnienie ustawodawcy krajowego i – co do zasady – pozostawiona została jego uznaniu. Kwestie dotyczące właściwego wymiaru kary, co już podkreślono w rozważaniach zawartych w tym uzasadnieniu, w dużym stopniu nie mieszczą się także w zakresie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. W tej płaszczyźnie ETPC zwrócił uwagę, że kryterium „rażącej nieproporcjonalności” jest ścisłe i może do niej dojść do jego naruszenia wyłącznie w sytuacjach „rzadkich i wyjątkowych” (zob. wyrok Aswat p-ko Wielka Brytania z dnia 16 kwietnia 2013 r., Izba (Sekcja IV), skarga nr 17299/12, § 58; Vinter i inni p-ko Wielka Brytania z dnia 9 lipca 2013 r., Wielka Izba, skargi nr 66069/09, 130/10 i 3896/10, § 102). Europejski Trybunał Praw Człowieka wskazał jednocześnie, że taka kara może kolidować z gwarancją wyrażoną w tym przepisie, jeżeli jest rażąco nieproporcjonalna do winy i wagi czynu, przy czym stwierdzenie takiej nieproporcjonalności możliwe jest jedynie w zupełnie wyjątkowych sytuacjach, bo państwa-strony konwencji korzystają ze swobody w decydowaniu o tym, jakie kary obowiązują w ich wewnętrznych systemach prawnych za poszczególne przestępstwa, a w konsekwencji mogą też przewidzieć w swoich wewnętrznych

systemach prawnych karę dożywotniego pozbawienia wolności wobec pełnoletnich oskarżonych o poważne przestępstwa (zob. wyroki: z dnia 12 lutego 2008 r. Kafkaris p-ko Cypru, skarga nr 21906/04; z dnia 9 lipca 2013 r. Vinter i inni p-ko Wielkiej Brytanii, skargi nr 66069/06, 130/10 i 3896/10; z dnia 4 września 2015 r. Trabelsi p-ko Belgii, skarga nr 140/10; zob. także W. Hermeliński Wojciech, B. Nita-Światłowska, Kara dożywotniego pozbawienia wolności bez dostępu do warunkowego przedterminowego zwolnienia - refleksje w kontekście gwarancji wynikających z Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, *Palestra* 2018, nr 10, s. 21-29). Mając na uwadze wskazane wyżej okoliczności, należało nadto dodać, że sformułowanie omawianego zarzutu, bez odwołania się do argumentów wiedzy co do systemu polityki karnej w Federacji Rosyjskiej stanowiło uproszczone podejście do omawianego zagadnienia i również z tej przyczyny nie mógł on zyskać uznania Sądu Najwyższego.

Uznając trafność zasadniczego zarzutu kasacji, należało uchylić zaskarżone orzeczenie Sądu odwoławczego i sprawę przekazać temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd odwoławczy dokona wszechstronnej kontroli wniesionego środka zaskarżenia, uwzględniając argumentację zawartą w uzasadnieniu tego rozstrzygnięcia, jak też odwołując się do wywodów zawartych w uzasadnieniu kasacji oraz stanowisku Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, nie pomijając też, w ramach prowadzonych rozważań, możliwości analizy zaskarżonego postanowienia z urzędu pod kątem przesłanek wynikających z art. 440 k.p.k.

Mając powyższe na uwadze orzeczono jak w części dyspozycyjnej postanowienia.